

سۇئال

بىزگە ئىسلامنىڭ ئەركانلىرىنى شەرھىلەپ بېرىشىڭلارنى ئۈمۈد قىلىمەن .

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئىسلام بەش تۈۋرۈك ئۈستىگە قۇرۇلغان بولۇپ ، ئۇنى پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) : **ئىسلام بەش ئۈستىگە قۇرۇلغان : ئاللاھتىن باشقا ئىلاھ يوق ، مۇھەممەد ئاللاھنىڭ ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بېرىش ، ناماز ئۆتەش ، زاكات بېرىش ، ھەج قىلىش ۋە رامىزاندا روزا تۇتۇش** دىگەن سۆزى بىلەن شەرھىلەپ بەردى . [بىرلىككە كېلىنگەن ؛ بۇنى بۇخارىي نەقىل قىلغان ، 8]

ئىسلام ھەم ئەقىدە ھەم قانۇن بولۇپ ، ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى بىزگە ئۇنىڭدا نىمىنىڭ ھالال ، نىمىنىڭ ھاراملىقىنى ، ئەدەپ-ئەخلاق ۋە گۈزەل پەزىلەتلەرنى ، ئىبادەتلەرنى ، كىشىلەر بىلەن قانداق مۇئامىلە قىلىشنى ، ھەق-ھوقۇقلار ۋە مەجبۇرىيەتلەرنى ، ھەمدە قىيامەت مەنزىرىلىرىنى بايان قىلدى . ئاللاھ بۇ دىننى ئەلچىسىنىڭ قولى بىلەن مۇكەممەللەشتۈرۈپ بولغاندا ، ئۇنى قىيامەت قايمىم بولغۇچە بارلىق ئىنسانلارنىڭ ھايات يولى بولۇشقا تاللىدى : **بىضن سەلەرنەت دىنەنلارنە صىتەن قەلەدەم، سەلە رىضە نىمەتەنەم تامامەلەدەم، طەسەلام دىنەنە سەلەرنەت دىنەنلار بولۇشقا تاللىدەم .** [مائىدە(داستىخان): 3] ۋە بۇ ئىسلام ئەركانلىرى ۋە ئۇنىڭ ئاساسىي ئۇللىرى :

بىرىنچى ئەركان : ئىككى گۇۋاھلىق سۆز :

يەنى ، ئاللاھ يىگانە ھالدا پەرۋەردىگار ، پادىشاھ ، ئىدارە قىلغۇچى ، ياراتقۇچى ۋە رىزىق بەرگۈچى دەپ ئىشىنىش . ھەمدە ئاللاھ ئۆزىگە مۇقەررەرلەشتۈرگەن ياكى پەيغەمبىرى ئۇنىڭغا مۇقەررەرلەشتۈرگەن بارلىق گۈزەل ئىسىم ۋە سۈپەتلىرىنى مۇقەررەرلەشتۈرۈش ، ھەمدە ئاللاھ بىردىنبىر ئىبادەت قىلىنىشقا ئەڭ لايىق دەپ ئىشىنىش . ئاللاھ مۇنۇ ئايەتتە دىگەندەك : «
اللہ ظاسمانلارنە ۋە يەرنە ظارنەكسەز ياراتقۇدەدەر، اللہ نەت خوتەنە يوق تەرسا، قانداقمەن بالەسە بولسەن؟ ھەممە نەرسەنە اللہ ياراتقان، ھەممە نەرسەنە اللہ ظوبدان بەلغۇدەدەر101. ظەنە شە اللہ سەلەرنەت صەروۋەردەعضارەتلەردەر، اللہ دىن بآلەك ھىج مەبەد(بەرھەق) يوقتەر، ظەھەممە نەرسەنە ياراتقۇدەدەر، ظەنەنغا ظەبادەت قەلەتلەر ظەھەر نەرسەنە ھامەيدەر .» [ئەنئام(چاھارپايىلار): 101-102]

ۋە شۇنىڭدەك ئاللاھ ئەلچىسى مۇھەممەدنى(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەۋەتتى ، ئۇنىڭغا قۇرئاننى چۈشۈردى ھەمدە ئۇنىڭغا بۇ دىننى بارلىق كىشىلەرگە يەتكۈزۈشكە بۇيرىدى دەپ ئىشىنىش . ھەمدە ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ

ئەلچىسىنى سۆيۈش ھەمدە ئۇ ئىككىسىگە بويسۇنۇش ھەر بىر شەخسكە ۋاجىپ ، ئاللاھنى سۆيۈش پەقەت ئۇنىڭ ئەلچىسىگە (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئەگىشىش بىلەنلا ئىشقا ئاشىدۇ دەپ ئىشىنىش : « **ظئىتقنكع ظلەضر** سعلر الله نع سۆيسەڭلار، ما ئا ظلەضرعشعئلاركع، الله سعلر نع سۆيىدۇ ضدناھعئلارن مەغصعرة قعلعدز . الله ناھايىتە مەغصعرة قعلعدز، ناھايىتە مئھرباندىر . [ئال ئىمران (ئىمران ئائىلىسى) : 31]

ئىككىنچى ئەركان ناماز :

يەنى ، ئاللاھ ھەر بىر ئەقلى ھوشى بار ، بالاغەتكە يەتكەن مۇسۇلمانغا بىر كېچە - كۈندۈزدە بەش نامازنى پەرىز قىلدى دەپ ئىشىنىپ ، ئۇنى پاكىز ھالەتتە ئادا قىلىپ ، ھەر كۈنى پەرۋەردىگارى ئالدىدا پاكىز ھالدا تۆۋەنچىلىك ۋە بىچارىلىك بىلەن تۇرۇپ ئۇنىڭ نىيەتلىرى ئۈچۈن تەشەككۈر ئېيتىدۇ ، ئۇنىڭ سېخىيلىقىدىن (پەزىلىدىن) سورايدۇ ، گۇناھلىرىدىن كەچۈرۈم سورايدۇ ھەمدە ئۇنىڭدىن جەننەتنى سورايدۇ ، دوزاختىن ساقلىنىشنى تىلەيدۇ .

بىر كېچە - كۈندۈزدە پەرىز قىلىنغان نامازلار بولسا بەش ناماز بولۇپ ، ئۇلار بامدات ، پېشىن ، ئەسىر ، شام ۋە خۇپتەندىن ئىبارەت . ۋە يەنە كېچە نامىزى (تەھەججۇد نامىزى) ، تەراۋىھ نامىزى ، ئىككى رەكەت چاشگا نامىزى ، ۋە باشقا سۈننەت نامازلار بار .

ناماز مەيلى پەرىز ياكى سۈننەت بولسۇن ، ئۇ بىر كىشىنىڭ بارلىق ئىشلاردا يالغۇز ئاللاھقا يۈزلەنگەنلىكىنىڭ نامايەندىسى بولىدۇ . ئاللاھ بارلىق مۇئىمىنلەرنى ئۇنى جامائەت بولۇپ داۋاملىق ئادا قىلىشقا بۇيرۇپ : **نامازلارنى ، بولۇپمۇ ئەسىر نامىزىنى داۋاملىق ئادا قىلىڭلار ، ھەمدە ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار (نامازدا باشقىلارغا سۆز قىلماڭلار) . دىدى .**

[بەقەرە (ئىنەك) : 238]

بىر كېچە - كۈندۈزدە بەش ناماز ھەر بىر مۇسۇلمان ئەر ۋە ئايالغا ۋاجىپ : **شېبھعسعزكع، ناماز مأمعئلەرضة ۋاقتع بةلضعةنضةن صةرز قعلعدنع .**

[نىسا (ئاياللار) : 103]

كىمكى نامازنى تاشلىۋەتسە ئۇنىڭ ئىسلام دىنىدا نىسۋىسى يوق ، كىمكى ئۇنى قەستەن تاشلىۋىتىدىكەن ئۇ كاپىر . ئاللاھ ئېيتقاندەك : **ئاللاھقا تەۋبە بىلەن قايتىڭلار ، ئاللاھتىن قورقۇڭلار ، نامازنى ئادا قىلىڭلار . مۇشرىكلاردىن بولماڭلار .** [رۇم (رىم) : 31]

ئىسلام ئۆزئارا ھەمكارلىق ، قېرىنداشلىق ۋە مۇھەببەت ئۈستىگە قۇرۇلغان بولۇپ ، ئاللاھ بۇ پەزىلەتلەرنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن بۇ نامازلارغا ۋە باشقىلىرىغا يىغىلىشنى (جامائەت بولۇشنى) بىكىتتى . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : **جامامەت بولۇپ ناماز ئوقۇش يالغۇز ئوقۇلغان نامازدىن 27 ھەسسە ئۈستۈن .** [مۇسلىم نەقىل قىلغان ، 650]

ناماز مۇئىمىنلەرگە ئېغىر كۈنلەردە ، بالايى مۇسبەتلەردە ياردىمى بولىدۇ : **سەۋر قعلعش ، ناماز ظوقدش ظارقعلق (الله دىن) ياردەم تەلەنلار . ناماز الله دىن قورققدحعلا (يەنە كەمتەرلەك بىلەن الله غا بويسۇنغدحعلا) دىن باشقىلارغا ھەققەتەن**

مذشەققەتلىك ظلعشتذر . [بهقەرە (ئىنەك) : 45]

بەش ناماز خاتالىقلارنى ئۆچۈرىدۇ . خۇددى پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) دىگەندەك : ئويلاپ باقماسىلەر ، ناۋادا سىلەرنىڭ بىرىڭلارنىڭ ئىشىكى تۈۋىدە بىر دەريا بولسا ، ئۇنىڭدىن ھەر كۈنى بەش قىتىم يۇيۇنسا ئۇنىڭدا كىر قالامدۇ ؟ ئۇلار : " ئۇنىڭدا ھېچقانداق كىر قالمايدۇ . " دىدى . ئۇ : مانا بۇ بەش نامازنىڭ مىسالى . بۇلار ئارقىلىق ئاللاھ خاتالىقلارنى ئۆچۈرىدۇ . دىدى . [مۇسلىم نەقىل قىلغان ، 677]

مەسچىتتە ناماز ئوقۇش جەننەتكە كىرىشكە سەۋەپ . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : كىمكى مەسچىتكە بارسا ۋە كەلسە ، ئاللاھ ھەر قىتىم ئۇنىڭ بىرىپ - كەلگىنىدە ئۇنىڭغا جەننەتتە بىر ئۆي ھازىرلايدۇ . [مۇسلىم نەقىل قىلغان ، 669]

ناماز بەندە بىلەن ياراتقۇچىنى بىر يەرگە قەملەيدۇ . ھەمدە ئۇ پەيغەمبەرنىڭ خۇشاللىقى ئىدى . قاچانكى ھەرقانداق بىر ئىش ئۇنى قايغۇرتسا ، ئۇ نامازغا يۈزلىنەتتى ۋە پەرۋەردىگارى بىلەن سىردىشاتتى ، ئۇنىڭغا دۇئا قىلاتتى ، ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سورايتتى ۋە ئۇنىڭ پەزىلىنى (سېخىيلىقىنى) سورايتتى . تۆۋەنچىلىك ۋە ئاللاھتىن قورقۇش بىلەن ئوقۇلغان ناماز مۇسۇلماننى پەرۋەردىگارىغا يېقىنلاشتۇرىدۇ ھەمدە ئۇنى گۇناھلاردىن ۋە ئەسكى ئىشلاردىن توسۇپ قويدۇ . خۇددى ئاللاھ ئېيتقاندەك : ئى مۇھەممەد ، ساڭا ۋەھىي قىلىنغان كىتاپنى تىلاۋەت قىلغىن ، نامازنى ئادا قىلغىن . ناماز ھەقىقەتەن ئەسكى ئىشلاردىن ۋە گۇناھلاردىن توسىدۇ . [ئەنكەبۇت (ئۆمۈچۈك) : 45] ئۈچۈنچى ئەركان زاكات :

ئاللاھ ئىنسانلارنى ھەر خىل ئىرق ، بىلىم ، ئەخلاق ، كەسپ ۋە رىزىق بىلەن يارىتىپ ئۇلاردىن باي ۋە كەمبەغەلنى پەيدا قىلدى . چۈنكى بايىنى شۈكرى قىلامدۇ - يوق ، كەمبەغەلنى بەرداشلىق بىرەمدۇ - يوق دەپ سىنايدۇ . مۇئمىنلەر - قېرىنداش . قېرىنداشلىق بولسا ھىسداشلىق ، مېھرىبانلىق ، مۇھەببەت ۋە رەھىم - شەپقەت ئۈستىگە قۇرۇلغان بولغاچقا ، ئاللاھ مۇسۇلمانلارغا ئۇلارنىڭ بايلىرىدىن ئېلىنىپ ، كەمبەغەللىرىگە قايتۇرۇپ بېرىلىدىغان زاكاتنى پەرز قىلدى . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **ظَلَّالَرِنَعْتِ مَالَ لِّلْعَرَنِعَتِ بَعْرَ قَعْسَمِنَعِ سَدَقَةً هُنَّ سَابِعَا ظَالِغَنَكِ ، ظَنَعْتِ بَعْلَتِ ظَلَّالَرِنَعِ ضَنَّا هَلْعَرَعَدِن صَاكَلْعَايَسَتِن ۋَ (ياخشىلارغا) كَاصَتِن كَيسَتِن ، ظَلَّالَرَا دُظَا قَلْعَن ، شَبْهَعَسْعَزَكِ ، سَنَعْتِ دُظَايَعْتِ ظَلَّالَرَا خَاتِجَتِ مَلْعَكِ ظَلْعَصِ كَلْعَدِ .** [تەۋبە : 103]

زاكات مال - مۈلۈكنى پاكايدۇ ۋە ئۇنى ئاۋۇتىدۇ ، روھنى بىخىللىقتىن تازايدۇ . ھەمدە بايلار بىلەن نامراتلار ئوتتۇرىسىدىكى مۇھەببەتنى كۈچەيتىدۇ - دە ئۆچمەنلىكنى يوقىتىدۇ ، بىخەتەرلىكنى ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلىدۇ ۋە ئۈممەتكە بەخت ئېلىپ كېلىدۇ .

ئاللاھ نىساب (زاكات كېلىدىغان ئەڭ كىچىك مىقدار) قا ئىگە بولغان ۋە ئۇنىڭغا بىر يىل بولغان ھەر بىر كىشىگە زاكاتنى چىقىرىشنى پەرز قىلدى . ئالتۇن ، كۈمۈش ياكى باشقا مىتاللار ۋە تاۋارلارنىڭ زاكات نىسبىتى 40 تىن بىر . يىزا - ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى ۋە مېۋە - چېۋىلەرنىڭ بولسا ، ئەگەر سۈنئىي ئۇسۇلدا سۇغۇرۇلمايدىغان بولسا 10 دىن بىرى . ئەگەر سۈنئىي ئۇسۇلدا سۇغۇرۇلىدىغان بولسا 10 دىن بىرىنىڭ يېرىمى . ئۆي ھايۋانلىرى (قوي ، ئۆچكە ، كالا ۋە تۈگە) ھەققىدىكى تەپسىلاتلار

ئاللاھ رامزان ئىسىدا روزا تۇتۇشنى ھەر بىر بالاغەتكە يەتكەن ، ئەقلى ھوشى بار ئەر ۋە ئايال مۇسۇلمانغا ۋاجىپ قىلدى .

ئاللاھ مۇنداق دىگەن : رamezan ظئيعدا قذرطان نازعل بولذشقا باشلعدع،قذرطان ظعنسانلارغا يئتتەككعدئر،ھعدايت قعلغذع ۋة ھق بعلئن ناھةقنع ظايرعغذع روشئن ظاايةتلةردئر،سعلةردعن كعمكع رamezan ظئيعدا ھازعر بولسا رamezan روزعسعنع تذتسذن؛كعمكع كئسئل ياكع سةصئر ظيستعدة(يئع مذسا صعر)بولذص(تذتمعغان بولسا،تذتمعغان كئئلئر ظيحن)باشقا كئئلردة تذتسذن.الله سعلةرضة ظاسانلعلقنع خالايدئر،تةسلعكع خالعمايذئر،(ظاغزعثلار ظلوحق يررضئن كئئلئرئعئ قازاسعنع قعلعش بعلئن رamezan روزعسعنعئ)سانعنع تولدئرذشذئالرنع،سعلةرنع ھعدايت قعلغانلعلقئعا الله نع ظلذلغلعثعثلارنع،(ظلذئعئ ظعنظاملعرغا)شكبرقعلعثعثلارنع خالايدئر . [بهقەرە(ئىنەك) : 185]

روزا تۇتۇشنىڭ ئەجرى ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا كاتتىدۇر . پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : « ئادەم بالىسىنىڭ ھەر بىر ئىشى ھەسسىلىنىدۇ ، ھەر بىر ياخشى ئىشقا 10 ھەسسىدىن 100 ھەسسىگىچە ئەجر بىرىلىدۇ . ئاللاھ ئېيىتى : روزا ئۇنىڭ سىرتىدا ، چۈنكى ئۇ مەن ئۈچۈن ، ئۇنىڭ ئەجرىنى ئۆزۈم بىرىمەن . ئۇ ئۆزىنىڭ كۆڭۈل خاھىشىنى ۋە يىمەك-ئىچمىكىنى مەن ئۈچۈن تاشلايدۇ . [مۇسلىم نەقىل قىلغان ، روزا]

بەشىنچى ئەرگان ھەج :

ئىشلىتىش ، ئەڭ ياخشى ئەخلاقى بىلەن زىننەتلىنىش ۋە جىنسىي مۇناسىۋەت ، ، گۇناھ ياكى ناھەق جىدەللىشىشتىن ئىبارەت بارلىق ھەجنى بۇزىدىغان نەرسىلەردىن ساقلىنىش . ئاللاھ ئېيتقاندەك : **ھەج ۋاقتى مەلۇم بىر قانچە ئايدىن (يەنى شەۋۋال، زىلقەدە ئايلار ۋە زىلھەججە ئايلار) بىز ئايلاردا ھەج قىلىشنى نىيەت قىلغان (يەنى ئىھرام باغلىغان) ئادەمنىڭ جىنسىي ئالاقە قىلىشى، سۇناھ قىلىشى ۋە جىناھ قىلىشى مەنئىيە قىلىنىدۇ، سەلتەن قانداقلىقىمىز ياخشى خەلقنىڭ قىلىشى، ئاللاھ ئىزدەيدۇ بىزنىڭ قىلىشىمىز (مەنئىيە قىلىنىدۇ) ئۆزۈڭ-تۆلۈك ئىشلىتىش، خەلق ياخشى ئۆزۈڭ-تۆلۈك ئىشلىتىش. خەلق ئىشلىتىش! مائىتە قىلىش قىلىش. [بەقەرە (ئىنەك) : 197]**

ئەگەر بىر مۇسۇلمان ھەجنى پەرىز قىلىنغان ئۇسۇل بويىچە توغرا ئادا قىلسا ، نىيىتى خالىس ئاللاھ ئۈچۈن بولسا ، بۇ ئۇنىڭ گۇناھى ئۈچۈن كەففارەت بولىدۇ . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دېگەن : **كىمكى ئاللاھ ئۈچۈن ھەج قىلىپ جىنسىي مۇناسىۋەت قىلمىسا ، ۋە گۇناھ سادىر قىلمىسا ، خۇددى ئانىسىدىن تۇغۇلغان كۈندىكىدەك بولۇپ قايتىدۇ .**

[بۇخارىي نەقىل قىلغان ، 15210]

شەيخ تۇۋەيجرىنىڭ «ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىرى» ناملىق كىتابىدىن ئارىيە بىلەن ئاخىرلاشتى.